

Upptäck fjällväxterna i Staikas skugga

Gå i Johan Rovas fotspår bland fjällarnika och lappdraba på gränsen mellan Lule och Pite lappmarker. Den här texten är Johan Rovas omarbetade version av en artikel i Fjällrutan nr 1/2018.

JOHAN ROVA

Många som besökt Padjelanta har på vägen stiftat bekantskap med den frodiga Tarradalen, som från Kvikkjock sträcker sig i en nordvästlig båge in mot gränslandet mellan Padjelanta och Sarek. Men lika botaniskt vältrampad som Padjelantaleden är, lika utforskade är fjällslutningarna på sydsidan av Tarraätno, upp mot gränsen mellan Pite och Lule lappmark.

Detta område genomkorsas av basiska bergarter, som på vissa ställen går upp till ytan – inte minst i form av det märkliga fjället Ruopsok med sina ockragula stenformationer. Berggrunden gör florán spännande och artrik, samtidigt som det är ett närmast stiglöst område där få fjällvandrare rör sig.

Har man botaniken i fokus är mitten till slutet av juli den lämpligaste tiden att

FIGUR 1. Johans vandring startade med båtfärd från Kvikkjock och vandring upp mot Njunjes, för att därefter fortsätta västerut över kalfjället. Kartunderlaget är hämtat från Lantmäteriet.

FIGUR 2. Det är inte så många botanister som har rört sig i närheten av fjället Staikas dubbeltopp. FOTO: Johan Rova, från Stálgáguovddel, 20 juli 2017.

besöka området, och bäst når man det via Padjelantaleden från Kvikkjokk. Efter en inledande båttur genom deltat i Kvikkjokk vandrar man ungefär 12 kilometer längs leden, genom gammelgranskog och högörtsängar. Lyckosamma vandrare kan få se brunbjörn *Ursus arctos* längs stigen eller i sluttningarna upp mot Gasskájvvo. En lämplig första etapp är Njunjes och Njunjesstugan, som drivs av Svenska Turistföreningen (figur 1). Den som vill tälta kan redan nu korsa bron över Tarraätno och hitta lämpliga tältplatser på södra sidan.

Roströd fjälltopp

Ett lämpligt mål för dag två är att botanisera sig sydväst upp längs bergsluttningen Rákkasbákte med sikte mot bergstoppen Ruopsok. Det är knappt tio kilometer att gå. Högst uppe på toppen reser sig en ockragul klippformation. Stenar i samma färger ligger utspridda på sluttningarna nedanför. Berggrunden på Ruopsok utgörs av ett ultrabasiskt järn-magnesium-silikat och är i grunden

grön, men när ytan vittrar får klippan istället en roströd ton. Strax söder om toppen växer fjällnejlika *Viscaria alpina* sparsamt.

För att hitta en lämplig tältplats kan det vara bra att vandra ungefär en halvmil längre västerut, till dalgången mellan Ridovárre och Ráhtjuris, med fin utsikt mot dubbeltoppen Staika i nordväst (figur 2).

Floran visar tydligt när man kommer in i på kalkberggrund och vid fuktigare hållmarker börjar det dyka upp arter som fjällspira *Pedicularis hirsuta*, nätvide *Salix reticulata* och lappkattfot *Antennaria villifera*.

Fjället Staika är, med sin karaktäristiska dubbeltopp, en syn som många sett på avstånd från vägen mellan Jokkmokk och Kvikkjokk, men det är inte många som vandrat i fjällets närhet. Att närma sig Staika kan vara ett lämpligt mål för nästa dagstur. På färden finns det flera botaniskt spännande lokaler. Vill man inte göra en topptur till Staika finns det flera mindre bergsryggar sydöst därom att utforska: Miettoajvve,

Láhttoajvve och Ráhtjuris är kanske aldrig tidigare besökta av botanister.

Basisk berggrund

Om man väljer att gå norrut från Ráhtjuris och sedan vandra parallellt med gränsen till Lule lappmark, passerar man små kullar med fjällsippa *Dryas octopetala*. Dessa kullar är väl värda att söka av lite närmare.

Fjällsippan är kalkgynnad och där den är vanlig har man chans att hitta andra spännande arter, som också de trivs på basisk berggrund. Här finns bland annat polarfryle *Luzula confusa*, klippstarr *Carex rupestris* och fjällkattfot *Antennaria alpina*. Pampiga tuvor av rosenrot *Rhodiola rosea* växer på läsidan av större stenar.

Det händer inte sällan att man träffar på både fjällpipare *Charadrius morinellus* och snösparv *Plectrophenax nivalis* i området,

samtidigt som ljungpipare *Pluvialis apricaria* ständigt visslar vemodigt i bakgrunden. I fuktigare partier kan man hitta spädbräcka *Micranthes tenuis*, knoppbräcka *Saxifraga cernua* och purpurbräcka *S. oppositifolia*.

Går man norrut över det lätt kuperade landskapet runt Stájgaguovddel med sina många småsjöar är fjällsipporna vanliga. Här bör den botaniskt intresserade vandraren ägna mer tid. På en del kullar är det nämligen möjligt att stöta på fjällklocka *Campanula uniflora* bland fjällsippebladen (figur 3). Det är dock inte säkert att den alltid är i blom i juli. I samma område finns också fjällarnika *Arnica angustifolia* och lappdraba *Draba lactea*. Vill man vara säker på att se allt kan det vara lämpligt att slå läger här.

Knappt två kilometer nordöst om berget Miettoajvve ligger en bergskam med en vådligt stupande östsluttning som liksom

FIGUR 3. En av arterna som Johan Rova sökte efter på sin vandring var fjällklocka *Campanula uniflora*. Här växer den i ett hav av fjällsippa *Dryas octopetala*. FOTO: Johan Rova, Stájgaguovddel, 4 augusti 2017.

Staika formar en dubbeltopp. Toppen ligger på 1367 meter över havet och är betydligt enklare att nå än berget Staika själv, vars högsta topp når hela 1793 meters höjd. Nordsluttningen består av surare bergarter och floran blir därför inte lika rik.

På högre höjd dominerar fjällgröna *Dianthus laponicus* och i kanten av snölegor kan man hitta isranunkel *Ranunculus glacialis*.

Från toppen är utsikten magnifik. I nordväst tornar Staika upp sig och avlägset kan man skymta Sulitelmas glaciärer. I norr störtar marken ner i Tarradalen, som härifrån närmast verkar vara en bottenlös klyfta. Österut, bortom Fieres och Vougå, anar man att fjällen övergår i flackare terräng. Rakt västerut tronar Nuortta Sávvlos och Bálleks dramatiska profiler vid gränsen mot Norge.

I skuggan av Láhttoajvve

Innan man lämnar toppen bör man söka reda på det lilla bestånd fjällarnika som växer där och räkna hur många skott som blommar, för att senare rapportera det till floraväktarna i Norrbotten. I sydsluttningen, ner mot sjön som på kartorna fått namnet "1221", slår berggrunden åter om och blir tydligt kalkrik. Här växer fjäll- och lappkattfot, gullbräcka *Saxifraga aizoides* och nätvide. Längs bäcken från sjön övergår sluttningen i terrasser dominerade av fjällsippor, där det också växer fjällklocka. I skuggan av Láhttoajvves stup växer det jordranunkel *Ranunculus hyperboreus* i den blöta mossan tillsammans med stjärnbräcka *Micranthes stellaris*.

Nordostsluttningarna av Láhttoajvve och Ráhtjuris är steniga och snötäckta till sent på sommaren, så det är lämpligt att åter ta sig ner i dalgången mot Ridovárre för att slå upp tältet – om man inte redan upprättat sitt basläger där för flera dagars exkursioner i området.

Två dagars vandring behövs avslutningsvis för att passera Fieres och Vuogá och ta sig ner till Kvikkjokk utan att stressa.

Stora delar av dalgången väster om Fieres består av karg blockmark. Väljer man den vägen belönas man av fina vyer, men det är bra att ha gott om tid på sig och ordentliga kängor på fötterna. När man rundat Fieres södra utlöpare tar blockhavet slut och ersätts av en överdådig högortsäng med säterfryle *Luzula multiflora* subsp. *frigida*, mossviol *Viola epipsila* och ängssyra *Rumex acetosa*. Vid södra foten av Ruopsok finns några kullar med ultrabasiskt vittringsgrus.

Efter en tids vandring dominerar åter fjällglim *Silene acaulis*, ripbär *Arctous alpina* och lappjung *Phyllodoce caerulea*, vilket bekräftar att berggrunden inte längre är basisk.

En lämplig väg vidare nedöver är att passera söder om Unna Vuogá och Vuogá, för att sedan ta sikte på Kvarntjärnarna. Sluttningen genom skogen ner mot Tarraätno är ganska krävande, men här och var passerar man magnifika högörtängar. Från raststugan vid Kvarntjärnarna går en stig norrut till Tarraätno och vidare nedströms till båtlänningen vid Nammásj i Kvikkjokkdeltat. **SBT**

Rova, J. 2020: Upptäck fjällväxterna i Staikas skugga [Discover the mountain plants in the shadow of Staika.] *Svensk Bot. Tidskr.* 114: 176-179.

Johan Rova har hjälpt till i projektet Pite lappmarks flora. Han är i grunden botanist med sydamerikanska kaffeväxter som specialitet, men har i tjugo år arbetat som förvaltare av naturreservat i Jönköpings län. Sedan i mars förvaltar han nationalparker i Nordland fylke i Norge.

E-post: jorova@telia.com

